

Недільська Уляна

к.с.-г.н., доцент

Подільський державний аграрно-технічний університет
м. Кам'янець-Подільський

АДАПТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ СОРТІВ КАРТОПЛІ

З погляду світового виробництва картопля посідає четверте місце серед найважливіших продовольчих культур після кукурудзи, рису і пшениці. Світове виробництво картоплі становить близько 320 млн. тонн. Усього картоплю вирощують понад 130 країн світу в найрізноманітніших ґрунтово-кліматичних умовах. Світова площа під картоплею становить близько 19 млн. га. Збільшення урожайності у світовій практиці землеробства в цілому забезпечується однаковою мірою за рахунок як агротехніки, так і впровадження нових сортів та гібридів.

Загальновідомо, що врожаї та валові збори картоплі підвищуються на 20-25% за рахунок використання високоякісного насіння реєстрованих і перспективних сортів. Сорт є одним із основних засобів сільсько-господарського виробництва, від генотипу якого значною мірою залежать реалізація біопотенціалу поля, ефективність меліоративних і агротехнічних заходів, особливо за несприятливих умов середовища [1]. За останнє десятиріччя у сучасному землеробстві сорт виступає як самостійний засіб підвищення врожайності і поряд з технологією має вирішальне значення [2]. З часу появи картоплі як сільськогосподарської культури проводиться робота по виявленню сортів, які б краще задовольняли вимоги її споживачів, були більш адаптованими до умов вирощування, мали високу сільськогосподарську продуктивність.

Усього в Державному реєстрі сортів рослин станом на 2016 рік зареєстровано 176 сортів картоплі, придатних для поширення в Україні. З них 108 сортів – іноземної селекції та 68 – вітчизняної. З них 60 відсотків – іноземної селекції, які неадаптовані до наших ґрунтово-кліматичних умов. Хоча за останні роки на українському ринку зростає попит на сорти картоплі голландської і німецької селекції. На території створення сорти не проходять випробування, які проводять вітчизняні селекціонери: протягом трьох-п'яти років під науковим супроводом у різних кліматичних зонах. Деякі з сортів голландської і німецької селекції вже знайшли всенародну популярність і вирощуються у всіх кліматичних областях України. Найважливіша ознака сучасних сортів – стійкість до різних типів картопляної нематоди й раку картоплі, а деяких і до парші звичайної. До найперспективніших сортів відносяться Бонус, Карлена, Беллароса, Санте, Аріель, Рів'єра, Ероу, Агаве, Піроль, Талент, Романце, Роко. Вони характеризуються великою кількістю бульб з куща, високою масою товарної бульби, що призводить до урожайності картоплі. Забезпечуючи при аналізі даних показників високу товарність урожаю. Іноземна насіннева картопля дає достойний урожай лише перші три роки, а українська – вісім, а то й десять.

Урожайність вітчизняних сортів сягає 40-50 т/га і більше. Серед пластичних вітчизняних сортів можна виділити Серпанок, Лугівську, Скарбниця, Щедрик та Світанок Київський, які унікальні за своїми смаковими якостями. За продуктивністю вони не поступаються іноземним, а за стійкістю проти хвороб (особливо грибкових), столовими, смаковими якостями та вмістом сухих речовин перевищують їх. Найбільш

продуктивними по врожайності та стійкості до фітопатогенів є сорти: Серпанок, Кіммерія, Струмок, Тирас, Скарбниця, Партнер, Околиця, Поліське джерело, Червона рута та багато інших.

Відносно невисоку урожайність картоплі в Україні можна аналізувати не потенціалом вітчизняних сортів картоплі, а масовим вирощуванням її на присадибних ділянках. Такі елементи технології вирощування призводять до порушення сортозаміни і агротехніки.

Реєстр сортів щорічно оновлюється. Проте в ньому фігурує чимало сортів, які рекомендують для виробництва з року в рік без проведення відповідного аналізу, не виводяться застарілі сорти. За призначенням столові сорти картоплі поділяються на салатні, супові та для смаження, для приготування більшості страв, для пюре та запікання. Також у виробництві наявні сорти картоплі для переробки на фрі, чіпси, крохмаль. На сьогодні також створені сорти картоплі, які мають фіолетову м'якоть – Солоха і червону – Хортиця.

Головний критерій – ідеального сорту, який задовольнив би всіх – не існує. Одних цікавить високоврожайні сорти, інших приваблюють смакові якості, а є і ті, хто надає перевагу сортам з високим виходом товарних бульб – з гладенькою поверхнею та привабливим кольором шкірки та м'якоті. Порівнюючи вітчизняні та зарубіжні сорти можна констатувати, що зарубіжні більш урожайні і привабливі зовні, в той же час як наші менш вибагливі до умов вирощування, стійкіші до хвороб, краще зберігаються, мають кращі смакові якості.

В умовах господарювання за вирощування картоплі у нашій зоні нестійкого зволоження потрібно мати сорти різних строків досягання. Так, як для сортів з короткою вегетацією визначальними є травневі та червневі опади, а для пізніх – червневі та липневі. Серед ранньостиглих сортів картоплі (60-70 днів вегетації) виділяються іноземні Веста, Поран, Розалінд, вітчизняні – Повінь, Аграрна, Серпанок. Середньоранні, вегетаційний період 70-90 днів – Фантазія, Малинська біла, а також іноземні Колетта, Солара. Середньостиглі (90-120 днів) – Бородянська рожева, іноземної селекції – Роко, Санте. Пізньостиглі (понад 120 днів) – Тетерів, Червона рута, Пікассо (іноземна).

У зв'язку зі змінами клімату за роки вирощування урожай картоплі формувався у період з аномально високими температурами, за мінімальної кількості опадів. При температурі повітря понад 30⁰С ґрунт прогрівається більш ніж на 50⁰С, сприяючи опіки тканин бульб, порушувався синтез білків і крохмалю, створювались умови зараження рослин збудниками вірусних і грибкових хвороб. Активно розмножувались шкодочинні комахи, а пригнічення діяльності ґрунтових мікроорганізмів знижувало процес засвоєння рослинами поживних речовин, накопичених у ґрунті.

Виробники картоплі недостатню увагу приділяють такому фактору зниження урожайності, як хвороби, зокрема, найпоширеніший з яких є фітофтороз. У торговій мережі є багато фунгіцидів, які прекрасно поєднуються з інсектицидами, вирішуючи проблему захисту рослин комплексно, в той же час зменшити хімічне навантаження на урожай та довкілля можна вирощуючи стійкі до фітофторозу сорти Тетерів, Багряна, Віриня, Бородянська рожева, Зоряна, Дубравка. Стійкими до вірусних хвороб зарекомендували сорти Адретта, Санте, Обрій, Слов'янка, Явір. Знизити ступінь ураженості хворобами можна і іншими агротехнічними методами – внесенням органічних добрив, використання сидератів, а також чітко

використовуючи сівозміну – на ці методи позитивно реагують усі сорти картоплі.

У зв'язку з тим, що територія поширення цієї культури має значні відмінності по основних кліматичних факторах впливу (склад ґрунтів, опади, освітлення, температурний режим) – у нашій державі постійно ведеться не тільки селекційна робота, а й вивчення вже виведених на продуктивність до поширення в тій чи іншій кліматичній зоні.

Список використаних джерел

1. Бондарчук, А. А. Картопля: вирощування, якість, збереженість [Текст] / А. А. Бондарчук, В.А. Колтунов, О. А. Кравченко. – Київ. : КИТ, 2009. – 232 с.
2. Кононученко, В. В. Картопля [Текст] / В. В. Кононученко, М. Я. Молоцький. – Біла Церква, 2002. – Т. 1. – 536 с.



Овчарук Олег

д.с.-г.н., доцент, професор кафедри

Овчарук Олена

к.с.-г.н., асистент

Коваль Тетяна

к.с.-г.наук, доцент

Подільський державний аграрно-технічний університет
м. Кам'янець-Подільський

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОКАЗНИКІВ ЯКОСТІ ЗЕРНА КВАСОЛІ ЗВИЧАЙНОЇ ТА ЇХ ЗАЛЕЖНІСТЬ ВІД СОРТОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ

У вирішенні проблеми підвищення життєвого рівня і якості білкового харчування людини важливе місце займає квасоля [2]. Серед продовольчих бобових культур квасоля звичайна виділяється за поживністю і різномаяттям використання для харчових цілей, володіє чудовими смаковими якостями і лікувальними властивостями. Білок зерна квасолі містить усі необхідні для людини незамінні амінокислоти і вирізняється високою перетравністю [1; 3].

Квасоля, як високобілкова зернобобова культура, є також цінною за вмістом органічних сполук, сухої речовини, до складу якої входить до 20-30% вуглеводів [5]. Тому, одним з головних завдань науковців є збільшення кількості та якості сирого протеїну в зерні. Сирим протеїном прийнято називати сумарну кількість усіх азотовмісних розчинних і нерозчинних (білкових і небілкових) сполук, помножених на відповідний коефіцієнт [1; 5].

На вміст сирого протеїну в зерні квасолі значний вплив мають погоднокліматичні умови. Встановлено, що в умовах несприятливого забезпечення вологою порушується поглинання та засвоєння азоту кореневою системою рослин [2]. У тканинах листків підвищується вміст нітратного, амінного та амідного азоту, знижується здатність рослин синтезувати білок [3; 4].

На утворення і накопичення сирого протеїну та кількісний вміст інших показників впливає тривалість вегетаційного періоду, інтенсивність сонячної радіації,